

Nr 218.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående anordnande av en örlogsdepå vid Göteborg; given Stockholms slott den 28 april 1916.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen

att till anordnande av en örlogsdepå vid Göteborg bevilja ett anslag av 360,000 kronor samt därav på extra stat för år 1917 anvisa ett belopp av 120,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av sistnämnda belopp under innevarande år av tillgängliga medel förskjuta 75,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Dan. Broström.

*Utdrag av protokollet över sjöförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 28 april 1916.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
 VON SYDOW,
 friherre BECK-FRIIS,
 STENBERG,
 LINNÉR,
 MÖRCKE,
 VENNERSTEN,
 WESTMAN,
 BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Broström yttrade härefter:

Flottan har för närvarande tillgång till fyra befestade stödjepunkter, nämligen Stockholm, Karlskrona, Göteborg och Fårösund. Av dessa omfatta Stockholm och Karlskrona, som bekant, jämväl örlogsstationer med varv. I Göteborg har tidigare för flottans räkning funnits en station, som år 1854 förminskades till depå, vilken i sin ordning indrogs år 1870. Därvid förblev emellertid ett mindre område, benämnt Nya varvet vilket för närvarande är upplåtet åt Älvsborgs kustartillerikår, i sjöförsvarets ägo.

Proposition nr
60 till 1914
års senare
riksdag.

I propositionen nr 60 till 1914 års senare riksdag angående sjöförsvarets ordnande uttalade jag, att med hänsyn till den begränsning, som försvarskostnaderna måste underkastas, utgifterna för stationerna enligt

min åsikt borde i möjligaste mån inskränkas, på det att det rörliga försvaret och de oundgängligen nödvändiga kustfästningarna måtte kunna bättre tillgodoses. De åtgärder, som sålunda borde vidtagas vid Nya varvet i Göteborg, syntes endast böra avse ett beredande av möjlighet att dit förlägga en lokalstyrka, vars storlek framginge av en vid propositionen fogad hemlig bilaga.

Den uppbördspersonal, som vore erforderlig för fartygens tillsyn och vilken borde kommenderas från Karlskrona station, syntes kunna beredas inkvartering i å Nya varvet befintliga byggnader, och någon tillsyningspersonal torde ej behöva beräknas, då vakthållningen på platsen bestredes av kustartilleriet. Ävenledes torde erforderliga förrådsrum, åtminstone nödortftligen, kunna beredas inom å Nya varvet befintliga lokaler. Åtgärderna skulle på den grund kunna inskränkas till vissa uppmuddringsarbeten samt förtöjnings- och kolningsanordningar ävensom eventuellt anordnande av oljeförråd m. m.

Verkställda beräkningar gävo vid handen, att kostnaderna för de erforderliga arbetena icke vore av större omfattning, än att de borde kunna bestridas inom den genomsnittsram för årligen återkommande extra ordinarie utgifter (utom till fartygsbyggnader), vilka utgifter beräknats till 1,900,000 kronor.

Vid sådant förhållande ansåg jag, att frågan om ordnandet av en örlogsdepå i Göteborg, vilken depå torde böra lyda under befälhavaren för den å platsen förlagda kontingenten av kustartilleriets personal, kunde lösas utan att särskild kostnad därför då behövde beräknas.

I skrivelsen nr 1 vid nyssnämnda riksdag förklarade sig riksdagen icke hava något att härvid erinra.

Skrivelsen nr 1
vid 1914 års
senareriksdag.

Vid föredragning av riksdagens berörda skrivelse den 17 september 1914 har Kungl. Maj:t, bland annat, anbefallt marinförvaltningen att så snart ske kunde uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till ordnande av en örlogsdepå i Göteborg i enlighet med därför i berörda propositionen nr 60 angivna grunder.

Kungl. Maj:ts
beslut den 17
september
1914.

Till åtlydnad härav har marinförvaltningen i hemlig skrivelse den 22 november 1915 avgivit sådant förslag och därvid anfört huvudsakligen följande.

Marinförvalt-
ningens
skrivelse den
22 november
1915.

Storleken av den lokalstyrka, som under benämning Göteborgs-avdelningen avsåges att förläggas till Göteborg, angåves, såsom förut

nämnts, i en till propositionen nr 60 vid 1914 års senare riksdag fogad hemlig bilaga, och upptoges i den uti nämnda bilaga ingående organisationsplanen för flottan omfattningen av denna lokalstyrka vid olika tidpunkter fram till år 1934. Då emellertid, såsom i sagda bilaga framhölles, organisationsplanen liksom dess tillämpning kunde väntas under olika år bliva beroende icke blott av beräknade förändringar i avseende å materiel och personal utan jämväl på en del tillfälliga omständigheter, borde de erforderliga åtgärderna närmast avse behovet under perioden 1915—1919.

Marinförvaltningen har därefter redogjort för antalet fartyg av olika slag, vilka under sagda period avsåges dels att vid mobilisering ingå i Göteborgsavdelningen (häribland upptoges även en del förhyrda handelsfartyg) och dels att under fredliga förhållanden tillhöra avdelningen. I fredstid avdelningen tillhörande torpedfartyg skulle under viss del av året ingå i torpedberedskap, resp. undervattensbåtberedskap. För befordrande av en snabb mobilisering borde — fortsätter marinförvaltningen — under fredstid samtliga i avdelningen vid mobilisering ingående fartyg, utom de förhyrda handelsfartygen, jämte de för såväl örlogsfartygen som de förhyrda fartygen avsedda förråden samt den för tillsyn m. m. av dessa förråd erforderliga personalen förläggas till Nya varvet. Vidare måste hänsyn tagas till förläggning av besättningarna å de torpedfartyg, som avsåges att ingå i torpedberedskap, resp. undervattensbåtberedskap, vilka besättningar jämväl borde förläggas till Nya varvet. Slutligen syntes, med hänsyn till kraven å krigsberedskap samt å underhåll och vård, även viss undervattensbåtpersonal, som ej avsåges att ingå i beredskap, böra förläggas därstädes.

De åtgärder, som sålunda enligt marinförvaltningens mening betingades av en förläggning av ifrågavarande lokalstyrkas fartyg till Nya varvet, vore:

a) beredande av förtöjningsplatser och därmed sammanhängande anordningar för Göteborgsavdelningen tillhörande örlogsfartyg,

b) beredande av upplagsplatser för förråd m. m., avsedda för avdelningens samtliga fartyg,

c) beredande av inkvartering för den för tillsyn m. m. av förråden avsedda personalen samt för de fartygsbesättningar, som borde vara förlagda till Nya varvet, ävensom beredande av lokaler för ordnande av personalens övnings-, förplägnads-, verkstads-, sjukvårds-, mäss- m. fl. förhållanden.

a) Förtöjningsplatser m. m.

För utredande av frågan om erforderliga förtöjningsplatser hade marinförvaltningen, som förvissat sig om att utrymmet i Nya varvets hamn medgäve en förläggning dit av samtliga i Göteborgsavdelningen ingående örlogsfartyg, anmodat fortifikationsbefälhavaren i Älvsborgs fästning att till ämbetsverket inkomma med förslag till och kostnadsberäkningar för den uppmuddring av hamnen till 5 meters djup och den höjning av vågbrytaren, som erfordrades för att bereda Göteborgsavdelningens fartyg en i nautiskt hänseende skyddad förläggningsplats i hamnen.

Av en utav bemålde fortifikationsbefälhavare med anledning härav den 6 februari 1915 avgiven skrivelse framginge, att kostnaden för uppmuddringen till 5 meters djup kunde beräknas uppgå till 58,000 kronor, att, enär avdelningens större fartyg ej kunde förtöjas vid kaj i hamnen, särskilda förtöjningsanordningar bleve nödvändiga, för vilka kostnaden beräknades uppgå till 7,000 kronor, samt att den erforderliga höjningen av vågbrytaren icke läte sig göra genom påbyggande med sten eller betong, enär densamma vore utsatt för farliga påkänningar med anledning av den av Göteborgs stad företagna uppmuddringen av den utanför hamnen gående segelrännan, varför man måste inskränka sig till att bereda skydd för innanför liggande fartyg genom vågbrytarens påbyggande med en träkonstruktion för en beräknad kostnad av 10,500 kronor. Denna påbygggnad beräknades draga en årlig underhållskostnad av 1,000 kronor.

Med hänsyn därtill, att de mera djupgående fartygen borde beredas möjlighet att ingå till den kolningsbrygga, som enligt vad av det följande framginge, borde anläggas utanför de invid hamnen liggande kolskjulen, torde enligt marinförvaltningens mening någon inskränkning av den av fortifikationsbefälhavaren i Älvsborgs fästning föreslagna muddringen icke böra ifrågasättas.

Då emellertid organisationsplanen förutsatte, att efter år 1919 mera djupgående fartyg skulle ingå i Göteborgsavdelningen, hade marinförvaltningen ifrågasatt, att en uppmuddring till 6 meters djup redan nu skulle företagas; och hade ämbetsverket under hand anmodat fortifikationsbefälhavaren i nämnda fästning att inkomma med kostnadsberäkning härför. Av en utav bemålde fortifikationsbefälhavare i sådant hänseende avgiven kostnadsberäkning framginge, att kostnaden för en dylik uppmuddring kunde beräknas uppgå till 160,000 kronor.

Med anledning av denna dryga kostnad och då, såsom i propositionen nr 60 år 1914 framhölls, organisationsplanen och dess tillämpning vore beroende av tillfälliga omständigheter, hade ämbetsverket emellertid ansett, att en dylik uppmuddring icke redan nu borde förordas. Innan någon som helst uppmuddring verkställdes, borde dock undersökas, i vad mån därigenom en enligt nådigt brev den 12 november 1909 kronan förbehållen rätt till ersättningsanspråk mot Göteborgs stad i visst, i det följande närmare angivet avseende möjligen kunde bli förändrad.

I samband med uppmuddringen borde vidare åtgärder vidtagas för att hindra det av strömmen medförda älvslammet att komma in i hamnen. Utan särskilt skydd häremot skulle i hamnen, som låge vid en krök av Göta älv och sålunda vore mycket utsatt för att bli uppslammad, djupet snart nog minskas, så att ofta upprepade muddringar bleve erforderliga.

Enklast och billigast skulle skydd mot dylik uppslamning kunna beredas genom anordnande av en förpålning uppströms om hamnen i sned riktning samt så långt ut som kronans strandrätt medgåve. Jämlikt av fortifikationsbefälhavaren i Älvsborgs fästning uppgjort kostnadsförslag skulle kostnaden för en sådan förpålning uppgå till 20,000 kronor.

Sammanlagda kostnaden för beredande av förtöjningsplatser och därmed sammanhängande anordningar för de i Göteborgsavdelningen åren 1915—1919 ingående örlogsfartygen uppginge sålunda till:

för uppmuddring till 5 meters djup	kronor 58,000: —
» förtöjningsanordningar	» 7,000: —
» påbyggnad av vågbrytaren	» 10,500: —
» förpålning	» 20,000: —
Summa kronor 95,500: —	

b) Upplagsplatser för förråd m. m.

För utredande av, huru depåns behov av lokaler m. m. lämpligast skulle kunna tillgodoses, hade vid sammanträde å Nya varvet den 2 mars 1915 av en kommission från marinförvaltningen i samråd med kommandanten i Älvsborgs fästning och fortifikationsbefälhavaren i samma fästning uppgjorts ett preliminärt förslag till disposition och erforderliga reparationer m. m. av nu befintliga byggnader därstädes ävensom till erforderliga nybyggnader.

Åt ovannämnde fortifikationsbefälhavare hade därefter uppdragits att verkställa kostnadsberäkningar beträffande de enligt nämnda förslag erforderliga reparations- och inredningsarbetena; beträffande kostnaderna för de föreslagna nybyggnaderna hade beräkningar uppgjorts inom marinförvaltningen.

Enligt ifrågavarande förslag skulle samtliga för fartygen avsedda förråd, med undantag av proviant, kol, oljor, minor med tillbehör ävensom laddade stridskoner till de torpeder, som under fredliga förhållanden borde förvaras i land, kunna inrymmas i byggnaden nr 30, därest densamma inreddes för en kostnad av 12,000 kronor. I denna byggnad skulle uppläggas förråd av vapen, torpeder samt beklädnads- och utredningspersedlar m. m.

Jämlikt den vid nyssnämnda sammanträde den 2 mars 1915 uppgjorda planen avsågs, att en för fästningens och flottans proviantförråd gemensam förrådsbyggnad skulle uppföras, vilken i ämbetsverkets kostnadsberäkningar upptagits till 10,000 kronor. Enär de nu för förvarandet av fästningens proviant disponerade lokalerna, vilka endast vore provisoriskt upplåtna och dessutom vore av synnerligen otillfredsställande beskaffenhet, ej kunde inrymma jämväl den för flottan avsedda provianten, hade ifrågavarande förrådsbyggnad ansetts böra i detta sammanhang upptagas.

Plats för kolförråd utöver det för flottan avsedda, å platsen redan befintliga förrådet behövde för närvarande icke beräknas. Däremot borde kolningsanordningarna förbättras, så att tidsödande och dyra omlastningar undvekes och fartygen kunde kola direkt från förrådet. Behovet av sådana anordningar hade gjort sig gällande oberoende av depåns förläggning till Nya varvet, och hade marinförvaltningen redan i särskilda skrivelser den 3 oktober 1912 och den 30 september 1913 angående regleringen av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel påvisat detsamma samt hemställt, att Kungl. Maj:t måtte av riksdagen äska anslag till bland annat förbättrande av kolningsanordningarna å Nya varvet. Dessa framställningar hade emellertid icke lett till någon Kungl. Maj:ts åtgärd. År 1913 hade kostnaden för den kolningsbrygga, som ansåges tillfyllest för att kolningsfrågan skulle finna en tillfredsställande lösning, beräknats till 31,000 kronor. På grund av sedan dess inträffade stegringar av materialpriser och arbetslöner måste emellertid kostnaden för närvarande antagas vara 20 % större och upptagas till 37,200 kronor.

Vid beräklandet av kostnaderna för upplagsplatser för oljeförråd borde hänsyn tagas icke blott till behovet av smörjolja samt för under-

vattensbåtarna avsedd motorolja utan även till behovet av olja för de flygbåtar, som vore eller framdeles kunde bliva förlagda till Göteborg. I marinförvaltningens förutnämnda skrivelse den 30 september 1913 hade kostnaden för anläggande av ett smörjoljeförråd beräknats till 7,200 kronor. Det för undervattensbåtarnas motorolja avsedda förrådet torde böra inrymmas i en cistern, för vilken kostnaden kunde beräknas till 16,000 kronor. Vad beträffade den för flygbåtarna avsedda oljan, kunde anordningar för densammas förvarande vidtagas för en kostnad av 5,000 kronor.

För förvaringen av visst antal handminor kunde plats ej beredas inom någon av de å Nya varvet befintliga byggnaderna, utan borde för dessa minor jämte tillbehör en ny minförrådsbyggnad uppföras, vilken byggnad enligt förutnämnda inom marinförvaltningen verkställda kostnadsberäkningar beträffande erforderliga nybyggnader beräknats draga en kostnad av 7,000 kronor.

I det föregående hade framhållits, att laddade stridskoner till de torpeder, som under fredliga förhållanden borde förvaras i land, ej kunde inrymmas tillsammans med övriga för flottan avsedda förråd i byggnaden nr 30. Plats för dessa stridskoner kunde emellertid beredas i en å platsen befintlig källare. Med hänsyn till denna källares oskyddade läge och de inredningsarbeten, som bleve erforderliga, måste emellertid härför beräknas en kostnad av 6,000 kronor.

Den för beredande av utrymme för förråd m. m. erforderliga kostnaden uppginge sålunda till följande belopp:

Inredning till förråd av byggnaden nr 30	kronor	12,000: —
Proviantförrådshus	»	10,000: —
Kolningsbrygga	»	37,200: —
Förråd av smörjolja	»	7,200: —
» » undervattensbåtsolja	»	16,000: —
» » flygbåtsolja	»	5,000: —
Minförrådshus	»	7,000: —
Förråd av stridskoner till torpeder	»	6,000: —
Summa kronor		100,400: —

c) Lokaler för inkvartering m. m.

I skrivelse den 10 maj 1915 hade chefen för marinstaben avgivit förslag till vissa organisatoriska bestämmelser rörande örlogsdepån vid

Göteborg och därvid bland annat hemställt, att den för depån avsedda personalen skulle i regel dit kommenderas för en tid av tre år samt att kommandering av ifrågavarande personal skulle ske från Stockholms station. I häröfver den 14 oktober samma år avgivet utlåtande hade marinförvaltningen icke haft något att erinra mot chefens för marin-staben förslag i dessa hänseenden. Med anledning av den jämförelsevis långa tid, personalen sålunda ansetts böra vara förlagd till depån, samt med hänsyn till svårigheten att kunna förhyra lämpliga bostäder i närheten av Nya varvet, borde enligt marinförvaltningens åsikt om möjligt hela den personal, som komme att förläggas till depån, beredas inkvartering å Nya varvet. Den personal, som enligt vad förut sagts ansetts böra förläggas till depån, utgjordes av de uppbördsmän, som avsåges för tillsyn m. m. av de i land förlagda förråden, samt av besättningarna å vissa torpedfartyg. Då enligt propositionen nr 60 år 1914 avsetts, att depåns personal skulle kommenderas från Karlskrona station, hade marinförvaltningen, för utredande av storleken av den oundgängligen erforderliga uppbördspersonalen, den 15 januari 1915 tillskrivit varvschefen vid flottans station i Karlskrona med anmodan att inkomma med uppgift i sådant hänseende. Härå hade bemälde varvschef den 17 februari samma år avgivit svar och därvid meddelat den begärda uppgiften.

Sedermera hade visserligen marinförvaltningen, på sätt nyss nämnts, i sitt yttrande den 14 oktober 1915 anslutit sig till den av chefen för marinstaben uttalade uppfattningen, att depåns personal borde kommenderas från Stockholms station, men hade ämbetsverket ej ansett erforderligt att jämväl lämna varvschefen vid sistnämnda station tillfälle att yttra sig i ärendet, då genom den från varvschefen vid flottans station i Karlskrona den 17 februari 1915 meddelade uppgiften tillräcklig utredning av frågan syntes vara förebragt. Enligt denna uppgift borde den oundgängligen erforderliga uppbördspersonalen bestå av 7 eller 8 underofficerare och 1 eller 2 underofficerskorpraler. Marinförvaltningen ansåge emellertid av angivet skäl, att den ifrågavarande uppbördspersonalen kunde inskränkas till 7 underofficerare och 1 underofficerskorpral. Besättningsstyrkan å de torpedfartyg, vilkas besättningar förutsatts skola kommenderas till depån, uppginge enligt gällande besättningslistor till sammanlagt 4 officerare, 8 underofficerare, 10 underofficerskorpraler och 34 meniga. Hela den personal, för vilken inkvarteringen om möjligt borde beredas, uppginge sålunda till 4 officerare, 15 underofficerare, 11 underofficerskorpraler och 34 meniga eller tillhopa 64 man.

De åtgärder, som för ordnandet av inkvartering samt övnings-, förplägnads-, verkstads-, sjukvårds-, mäss- m. fl. förhållanden vid förutnämnda sammanträde den 2 mars 1915 ansetts bliva erforderliga på grund av nämnda personals förläggning till platsen, betingade enligt uppgjort kostnadsförslag ett sammanlagt belopp av 549,000 kronor.

Nämnda kostnadsförslag upptogs följande poster:

Inredningar, ombyggnader, reparationer m. m.:

byggnaden nr 6	(inredning av 3 lägenheter om resp. 3 rum och kök för gifta underofficerare samt 1 lägenhet om 1 rum och kök för församlingens skollärarinna)	kr. 10,800: —
» » 7	(inredning av 1 lägenhet för en gift subalternofficer)	» 2,700: —
» » 8	(inredning av 2 lägenheter, vardera för en gift kapten)	» 18,000: —
» » 10	(inredning till underofficersmäss)	» 16,550: —
» » 12	(rivning av den nuvarande byggnaden samt uppförande av ny byggnad för en gift fortifikationsunderofficer och arbetskontor för fortifikationen)	» 19,600: —
» » 13	(inledande av vatten i köket m. m.)	» 495: —
» » 14	(rivning av den nuvarande byggnaden och uppförande av ny byggnad för 4 gifta underofficerare)	» 26,250: —
Transport		kr. 94,395: —

Transport kr.		94,395: —	
byggnaderna nr 15 och 16 (inredning av 1 lägenhet för till- fällig inkvartering av en subalternoffi- cer)	»	3,500: —	
byggnaden nr 18 (inredning till officers- mäss och 4 lägen- heter för ogifta su- balternofficerare)	»	16,000: —	
» » 20 (inredning till bekläd- nadsverkstad)	»	4,200: —	
» » 24 (inredning till sjuk- vårds- och skolloka- ler)	»	39,500: —	
» » 25 (inredning beträffande vissa till expeditio- ner använda loka- ler)	»	980: —	
» » 26 (inredning av loge- ment)	»	39,000: —	
» » 30 (inredning till förråd)	»	12,000: —	
byggnaderna å tomterna g, h, i, p, s och v (inredning av 5 lägenheter för gifta underofficerare)	»	11,500: —	
inlösen av byggnaderna å tomterna g, h, i, p, s och v	»	6,900: —	
urinoirer	»	450: —	
kontroll, ritningar m. m.	»	11,575: —	kr. 240,000: —

Nybyggnader:

exercishus	kr.	67,000: —	
3 byggnader för 6 underofficerare à 2 rum och kök	»	54,000: —	
2 byggnader för 12 underofficerskorpraler à 1 rum och kök	»	65,000: —	
proviantförrådshus	»	10,000: —	
Transport		kr. 196,000: —	kr. 240,000: —

	Transport	kr. 196,000: —	kr. 240,000: —
varmbadhus och tvättinrättning	»	53,000: —	
yttre vatten- och avloppsledningar	»	6,410: —	
minförrådshus	»	7,000: —	
tillbyggnad till kokinrättningen	»	41,000: —	
planeringar, stängsel m. m.	»	5,590: —	» 309,000: —
		Summa kronor 549,000: —	

Från denna summa borde emellertid avdragas ett sammanlagt belopp av 53,900 kronor, utgörande *dels* kostnaderna för inredning till förråd av byggnaden nr 30 samt för nybyggnad av ett proviantförrådshus och ett minförrådshus, vilka kostnader i det föregående tagits i beräkning, och *dels* kostnaderna för inredning av byggnaden nr 8 samt för inlösen av byggnaderna å tomterna g, h, i, p, s och v, vartill medel redan tidigare blivit anvisade.

Återstode alltså en kostnad för nu ifrågavarande ändamål av 495,100 kronor. Om härtill lades kostnaden för anordnande av ett marketenteri, om vars uppförande marinförvaltningen i särskilda skrivelser åren 1911, 1912 och 1913 angående regleringen av utgifterna under riksstatsens femte huvudtitel gjort framställning och för vilket kostnaden beräknats till 35,500 kronor, uppginge sammanlagda kostnaderna för ifrågavarande lokaler till 530,600 kronor.

Visserligen syntes de sålunda ifrågasatta åtgärderna önskvärda för en fullt tillfredsställande lösning av lokalfrågan, men då en del av dessa icke direkt betingades av depåns förläggning till Nya varvet, syntes de av kostnadshänsyn ej böra i samband därmed upptagas. De arbeten, för vilka ämbetsverket sålunda i detta sammanhang icke ansåge sig böra hemställa om medel, avsåge följande byggnader:

byggnaden nr 12	kronor	19,600: —
» » 13	»	495: —
» » 20	»	4,200: —
marketenteribyggnad	»	35,500: —
exercishus	»	67,000: —
2 byggnader för 12 underofficerskorpraler å 1 rum och kök	»	65,000: —
varmbadhus och tvättinrättning	»	53,000: —
		Summa kronor 244,795: —

Lokalfrågans lösning skulle sålunda, oberäknat erforderliga inventarier, betinga en kostnad av 530,600 — 244,795 kronor = 285,805

kronor, vilken summa emellertid, då i densamma inräknade oförutsedda kostnader m. m. upptagits till jämförelsevis ringa belopp, borde ökas till ett belopp av 287,000 kronor, sålunda fördelat:

Inredningar, ombyggnader, reparationer m. m.:

byggnaden nr 6	kronor	10,800: —
» » 7	»	2,700: —
» » 10	»	16,550: —
» » 14	»	26,250: —
byggnaderna nr 15 och 16	»	3,500: —
byggnaden nr 18	»	16,000: —
» » 24	»	39,500: —
» » 25	»	980: —
» » 26	»	39,000: —
byggnaderna å tomterna g, h, i, p, s och v	»	11,500: —
urinoirer	»	450: —
kontroll, ritningar m. m.	»	11,575: —

Nybyggnader:

3 byggnader för 6 underofficerare å 2 rum och kök	»	54,000: —
yttre vatten- och avloppsledningar	»	6,410: —
tillbyggnad till kokinrättningen	»	41,000: —
planeringar, stängsel m. m.	»	5,590: —
Summa kronor		285,805: —
oförutsedda kostnader m. m.	»	1,195: —
Summa kronor		287,000: —

De nya inventarier, som skulle bliva erforderliga, hade av kommandanten i Älvsborgs fästning beräknats draga en kostnad av 16,335 kronor 63 öre. Då emellertid i detta belopp vore inräknad kostnaden för inventarier till marketenteriet, vilken byggnad av marinförvaltningen föreslagits för närvarande icke komma till utförande, kunde kostnaderna för inventarierna inskränkas till i runt tal 12,000 kronor.

Den sammanlagda kostnaden för inkvartering m. m. kunde sålunda beräknas till 299,000 kronor.

Totala kostnaden för anordnandet av en örlogsdepå vid Göteborg skulle sålunda enligt vad ovan sagts bliva:

för förtöjningsplatser m. m.	kronor	95,500: —
» upplagsplatser för förråd m. m.	»	100,400: —
» lokaler för inkvartering m. m.	»	299,000: —
Summa kronor		494,900: —

eller avrundat 495,000 kronor.

Med hänsyn till storleken av det sålunda för depåns ordnande erforderliga beloppet syntes detsamma böra fördelas på en tidrymd av tre år.

För att emellertid möjliggöra en provisorisk förläggning av Göteborgsavdelningens fartyg till depån redan under hösten år 1916 borde vid denna tidpunkt åtgärder för inkvartering av manskapet samt för beredande av plats för en del förråd m. m. vara vidtagna, varför medel för utförande av härför erforderliga arbeten syntes böra få disponeras snarast möjligt.

På grund av vad sålunda blivit anfört har marinförvaltningen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå innevarande års riksdag att till ordnande av en örlogsdepå i Göteborg bevilja ett anslag av 495,000 kronor och därav på extra stat för år 1917 anvisa ett belopp av 165,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av dessa medel disponera 100,000 kronor redan under innevarande år.

Departements-
chefens
yttrande.

Behovet av en permanent operationsbas för en på västkusten uppträdande avdelning av vår flotta är synnerligen kännbart. De erfarenheter, vilka den nu anbefallda mobiliseringen av flottan i detta avseende givit, och de lärdomar, som stått att hämta av det pågående kriget, hava otvivelaktigt givit ökad styrka åt nämnda behov.

Marinförvaltningen har i sin förberörda skrivelse den 22 november 1915 förutsatt, att den ifrågasatta örlogsdepån skulle förläggas till det sjöförsvaret tillhöriga området utanför Göteborg, benämnt Nya varvet, varest jämväl den förut omförmälda, tidigare förefintliga örlogsstationen vid Göteborg, vilken, innan anläggningen nedlades, blev omändrad till depå, varit belägen. De anordningar, som å denna plats skulle vidtagas, borde enligt ämbetsverkets mening anpassas efter den i organisationsplanen för flottan angivna omfattningen av den lokalstyrka (Göteborgsavdelningen), vilken avsåges att vara förlagd till depån, men borde för närvarande icke givas större omfattning än som betingades av nämnda avdelnings sammansättning intill år 1920. Denna marinförvaltningens uppfattning anser jag mig böra biträda; på sätt jämväl av ämbetsverket framhållits, kommer flottans organisationsplan liksom dess

tillämpning under olika år att bliva beroende icke blott av beräknade förändringar beträffande materiel eller personal, utan jämväl på en del tillfälliga omständigheter.

De av marinförvaltningen till utförande föreslagna åtgärderna hava av ämbetsverket uppdelats i tre särskilda grupper, nämligen:

a) beredande av förtöjningsplatser och därmed sammanhängande anordningar för Göteborgsavdelningen tillhörande örlogsfartyg,

b) beredande av upplagsplatser för förråd m. m., avsedda för avdelningens samtliga fartyg,

c) beredande av inkvartering för den för tillsyn m. m. av förråden avsedda personalen samt för de fartygsbesättningar, som borde vara förlagda till Nya varvet, ävensom beredande av lokaler för ordnande av personalens övnings-, förplägnads-, verkstads-, sjukvårds-, mäss- m. fl. förhållanden.

I det följande kommer jag att till behandling upptaga den föreliggande frågan i enlighet med den av marinförvaltningen sålunda gjorda uppställningen av densamma.

a) Förtöjningsplatser m. m.

För att den sjöförsvaret tillhöriga hamnanläggningen utanför Nya varvet skall kunna komma till användning av de i Göteborgsavdelningen ingående örlogsfartygen erfordras, på sätt marinförvaltningen framhållit, vidtagande av vissa åtgärder, bestående i uppmuddring av hamnen till 5 meters djup, vissa förtöjningsanordningar, påbyggnad av vågbrytaren och förpålning utanför hamnen. Den sammanlagda kostnaden för dessa åtgärder har beräknats till 95,500 kronor. Mot utförande av berörda arbeten på sätt som föreslagits har jag icke något att erinra, liksom jag ej heller har någon anmärkning att framställa mot de i sådant avseende beräknade kostnaderna. Vad särskilt angår uppmuddringen av hamnen, vilken betingar en relativt stor kostnad, 58,000 kronor, är att märka, att hamnen för närvarande äger så ringa djup, att under normala vattenförhållanden dit icke kunna förläggas andra fartyg än torpedbåtar. Ett förslag att uppmuddra hamnen till ett djup av 6 meter har även varit å bane, men har marinförvaltningen icke ansett detta förslag för närvarande böra komma till utförande, en uppfattning, som jag anser mig böra biträda.

Genom nådigt brev den 12 november 1909 har Kungl. Maj:t medgivit, att Göteborgs stad finge, i den mån sådant utan förnärmande av någons lagliga rätt kunde äga rum, verkställa ändring och fördjupning

av segelrännan i västra delen av stadens hamn m. m., på sätt en i ärendet ingiven karta utvisade, dock under villkor bland annat att, utan hinder av nämnda medgivande, det skulle vara kronan obetaget att i vederbörlig ordning framställa anspråk på ersättning för den skada, som till följd av segelrännans ändring och fördjupning möjligen kunde uppstå å Nya varvets kajer och pিরer eller annan kronan tillhörig egendom. Marinförvaltningen har nu i avseende härå uttalat att, innan någon som helst uppmuddring av hamnen verkställdes, undersökning borde äga rum, i vad mån därigenom den enligt berörda nådiga brev kronan förbehållna rätten till ersättningsanspråk möjligen kunde bli förändrad. En sådan undersökning torde väl böra verkställas, men då densamma kan taga avsevärd tid i anspråk och det är av vikt, att omförmälda uppmuddringsarbete snarast möjligt igångsättes, torde böra tillses, huruvida ej i samförstånd med Göteborgs stad arbetet må kunna, utan att kronans rätt äventyras, taga sin början redan innan nämnda undersökning slutförts.

b) Upplagsplatser för förråd m. m.

Mot marinförvaltningens förslag till lösning av frågan om beredande av erforderliga lokaler för de för Göteborgsavdelningens fartyg (inklusive för avdelningen förhyrda handelsfartyg) behövliga förråd har jag icke någon erinran att framställa. För vapen, torpeder samt beklädnads- och utredningspersedlar m. m. skulle sålunda utrymme beredas i byggnaden nr 30, vilken byggnad för ändamålet skulle undergå vissa omändringar, för proviant ävensom för minor med tillbehör hava särskilda förrådshus förordats till uppförande, för upplag av smörjolja, undervattensbåtsolja och flygbåtsolja skulle särskilda anordningar vidtagas och för förvaring av de till vissa torpeder hörande stridskoner, vilka ej kunnat inrymmas i byggnaden nr 30, hava erforderliga åtgärder föreslagits till utförande. Med avseende å behovet av kolförråd har ansetts, att ytterligare utrymme utöver de nu å platsen befintliga båda kolskjulen, vilka tillsammans rymma omkring 12,000 ton, icke behövde beredas, var-
emot enligt ämbetsverkets förslag en kolningsbrygga utanför de nyssnämnda kolskjulen borde komma till utförande för möjliggörande av fartygens kolning direkt från förrådet. I avseende å här ifrågavarande anordningar är att beakta, att såväl den nu nämnda kolningsbryggan som förrådet av smörjolja redan tidigare (åren 1912 och 1913) av marinförvaltningen anmälts vara behövliga för flottans övningar å västkusten, varför de härför beräknade kostnaderna, tillhopa 44,400 kronor, icke

kunna sägas vara föranledda uteslutande av upprättandet av den ifrågavarande örlogsdepån. Därjämte bör uppmärksammas, att den ifrågasatta byggnaden för proviantförråd, varför kostnaden upptagits till 10,000 kronor, avses att tjäna till upplag av proviant även för Älvsborgs fästning.

Det sammanlagda kostnadsbeloppet för denna grupp av åtgärder har av marinförvaltningen beräknats till 100,400 kronor.

c) Lokaler för inkvartering m. m.

Utgångspunkten för marinförvaltningens i förutnämnda skrivelse den 22 november 1915 gjorda framställning i fråga om beredande av inkvartering för viss till depån förlagd personal samt anordnande av lokaler för personalens övnings-, förplägnads-, verkstads-, sjukvårds-, mäss- m. fl. förhållanden har varit, att denna personal skulle komma att utgöras av dels den uppbördspersonal, som erfordrades för tillsyn m. m. av de därstädes befintliga förråden, och dels besättningarna å de torpedfartyg, som avsåges att ingå i torpedberedskap, resp. undervattensbåtberedskap, ävensom viss annan undervattensbåtpersonal. Sammanlagda antalet av ifrågavarande personal har beräknats till 4 officerare, 15 underofficerare, 11 underofficerskorpraler och 34 meniga eller tillhopa 64 man.

De åtgärder, som för inkvartering av ifrågavarande personal från flottan ävensom för därav föranledd ändrad disposition av vissa lägenheter av marinförvaltningen föreslagits till utförande, hava, såsom förut nämnts, beräknats betinga en sammanlagd kostnad av 299,000 kronor. Av skäl, som jag i det följande får tillfälle närmare utveckla, anser jag emellertid, att detta belopp kan nedbringas med 134,900 kronor eller till 164,100 kronor.

I anslutning till vad jag sålunda anfört skulle kostnaderna för anordnande av en örlogsdepå vid Göteborg uppgå till:

för förtöjningsplatser m. m.	kronor	95,500:—
» upplagsplatser för förråd m. m.	»	100,400:—
» lokaler för inkvartering m. m.	»	164,100:—
Summa kronor		360,000:—

På sätt framgår av statsrådsprotokollet över sjöförsvarsärenden för den 14 januari 1916, bilagt innevarande års statsverksproposition, uttalade jag vid nämnda tillfälle, att jag av angivna orsaker

då ännu icke vore beredd att till prövning av Kungl. Maj:t framlägga förut omförmälda, av marinförvaltningen avgivna förslag till ordnande av en örlogsdepå vid Göteborg. Då emellertid frågan vore av den betydelse, att den snarast möjligt borde vinna sin lösning, syntes det mig, att medel för ändamålet borde tagas i beräkning vid framställningen till riksdagen i fråga om anslagsbehoven för år 1917. På grund av nödvändigheten att söka i största möjliga mån nedbringa statsutgifterna ansåg jag mig kunna utgå från att, utan eftersättande av de allra nödvändigaste arbetena, det till inkvarteringsm. fl. lokaler upptagna beloppet skulle kunna nedsättas med omkring 135,000 kronor, varigenom sammanlagda kostnadsbeloppet kunde beräknas till omkring 360,000 kronor. Under förutsättning av arbetenas fördelning i enlighet med marinförvaltningens förslag på tre år borde alltså för år 1917 beräknas ett belopp av 120,000 kronor; och har Kungl. Maj:t enligt förenämnda statsrådsprotokoll, på min hemställan, föreslagit riksdagen att i avvaktan på den proposition angående beviljande av anslag för ifrågavarande ändamål, Kungl. Maj:t kunde komma att till riksdagen avlåta, för ändamålet bland de extra anslagen å femte huvudtiteln för år 1917 beräkna ett belopp av 120,000 kronor.

Den nedsättning av det utav marinförvaltningen till inkvarteringsm. fl. lokaler upptagna kostnadsbeloppet med omkring 135,000 (134,900 kronor), som jag sålunda ansett mig kunna förorda, innebar, att följande av ämbetsverket föreslagna arbeten, för vilka upptagits nedan nämnda belopp, icke skulle komma till utförande, nämligen:

inredning av byggnaden nr 24 till sjukvårds- och

skollokaler	kronor	39,500: —
uppförande av en tillbyggnad till kokinrättningen	»	41,000: —
uppförande av 3 nybyggnader för 6 underofficerare	»	54,000: —

Summa kronor 134,500: —

Härjämte syntes mig posten för oförutsedda kostnader m. m. kunna minskas med 400 kronor, vadan hela det belopp, varmed nedsättning enligt min mening borde äga rum, uppginge till 134,900 kronor.

Såsom jag vid nyssnämnda tillfälle vidare yttrade, var min framställning om nedsättning i det av marinförvaltningen angivna kostnadsbeloppet föranledd av nödvändigheten att söka i största möjliga mån nedbringa statsutgifterna. Å andra sidan fann jag, att omförmälda nedsättning kunde äga rum utan eftersättande av de allra nödvändigaste arbetena. I sådant hänseende torde jag nu ytterligare få nämna,

att, vad angår de nuvarande sjukvårds- och skollokaler, vilka äro inrymda i byggnaden nr 25, dessa lokaler visserligen äro i behov av utvidgningar och förbättringar, men att enligt min mening de åtgärder, som i sådant syfte av marinförvaltningen ifrågasatts, icke i och för sig synas vara betingade av förläggningen till Nya varvet av här ifrågasvarande personalstyrka. Liknande är förhållandet beträffande den föreslagna tillbyggnaden till kokinrättningen. Lokaler för matsalar m. m. beräknades vid kokinrättningens uppförande endast för kustartilleriets manskap och förlades i en tillbyggnad till huvudbyggnaden. I denna tillbyggnad synes emellertid genom lämpliga anordningar kunna beredas plats även för den ifrågasvarande manskapskontingenten från flottan. Den nu ifrågasatta tillbyggnaden, vilken är avsedd att uppföras å andra sidan huvudbyggnaden, bör sålunda enligt min tanke icke på grund av förevarande personalförläggning komma till utförande. Beträffande slutligen det ifrågasatta uppförandet av 3 nybyggnader för 6 underofficerare torde för inkvartering av ett så ringa antal underofficerare annan utväg än den här föreslagna kunna utan större olägenheter beredas.

Då arbetet med de av mig i det föregående förordade anordningarna snarast möjligt lärer böra igångsättas, torde Kungl. Maj:t böra bemyndigas att av det belopp, som må komma att anvisas för år 1917, redan under innevarande år disponera 75,000 kronor.

I detta sammanhang torde jag få nämna, att chefen för marinstaben i hemlig skrivelse den 24 januari 1916 gjort framställning därom att, så snart förhållandena det medgäve, förutom den i det föregående omhandlade torpedberedskapen och undervattensbåtberedskapen, även minberedskap måtte anordnas vid Göteborgs örlogsdepå. Härigenom skulle uppkomma en ökning i den personalstyrka, som bleve förlagd till örlogsdepån, med 4 officerare, 10 underofficerare, 5 underofficerskorpraler samt 104 korpraler eller meniga, alltså tillhoppa en ökning av 123 man. De kostnader för tillgodoseende av kraven å inkvartering, förplägnad, övning, sjukvård m. m. för denna kontingent, vilka härav skulle föranledas, hava av marinförvaltningen, som den 24 sistlidna februari avgivit utlåtande över marinstabschefens berörda framställning, beräknats till 352,700 kronor. Detta marinstabschefens förslag har av bemälda chef, marinförvaltningen och inspektören av flottans övningar till sjöss upptagits i den skrivelse rörande vissa åtgärder för sjöförsvarets stärkande, som nämnda myndigheter den 24 nästlidna mars av-

•

givit; och torde jag få återkomma till detta ämne i samband med det förslag om avlåtande till riksdagen av proposition om beviljande av anslag, att utgå av särskilda medel, till dylika åtgärder, vilket jag anhåller att denna dag få inför Kungl. Maj:t framlägga.

På grund av vad i detta ärende anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att till anordnande av en örlogsdepå vid Göteborg bevilja ett anslag av 360,000 kronor samt därav på extra stat för år 1917 anvisa ett belopp av 120,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av sistnämnda belopp under innevarande år av tillgängliga medel förskjuta 75,000 kronor.

Till vad departementschefen sålunda hemställt tacktes Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, lämna bifall; och skulle proposition till riksdagen avlätas av den lydelse, en vid detta protokoll fogad bilaga utvisar.

Ur protokollet:

R. Sundin.